

Biuletenio tematika ir tema

Kultūra ir kultūros politika

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Kalbinis Jungtinių Amerikos Valstijų kraštovaizdis: Trumpas anglų kalbai suteikia oficialiosios kalbos statusą

Esminiai žodžiai

JAV kalbinė įvairovė, JAV kalbų politika, anglų kalba, ispanų kalba, vietinės kalbos, migracija

Serija ir registracijos numeris

R-2025-2

Leidimo data

2025-04-30

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

☒ Analitinė apžvalga ☐ Kita

Šaltiniai: kategorijos

- ☒ Teisės aktai ☒ Politinė komunikacija
☐ Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
☒ Žiniasklaidos turinys ☐ Socialinių tinklų turinys
☒ Statistiniai duomenys ☒ Mokslo darbai
☐ Metainformaciniai produktai
☐ Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo - iki

1919 01 03 -
2025 03 10

Šaltiniai: kalbos

- ☒ Lietuvių k. ☐ Lenkų k.
☒ Anglų k. ☐ Kitos ES kalbos
☐ Rusų k. ☐ Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2025). *Kalbinis Jungtinių Amerikos Valstijų kraštovaizdis: Trumpas anglų kalbai suteikia oficialiosios kalbos statusą* (R-2025-2). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Šioje analitinėje apžvalgoje:

- aptariamas kalbinis JAV kraštovaizdis ir daugiakalbės šalies įvairovė;
- bendraisiais bruožais pristatomi esminiai Jungtinių Valstijų kalbų politikos ypatumai;
- nušviečiamos šiemet šalies prezidento Donaldo Trumpo pasirašyto vykdomojo įsako dėl anglų kalbos paskelbimo oficialiąja aplinkybės.

1. Įžanga

Kalbų politika yra svarbi šalių politikos dalis, nes kalbinė situacija turi didelę įtaką visuomenės sanglaudai, švietimui, ekonomikai ir žmogaus teisėms. Kalbų politikos kryptys ir orientyrai lemia, kokios kalbos bus vartojamos viešajame gyvenime, švietimo sistemoje, teismuose, valdžios institucijose ir kitose svarbiose gyvenimo srityse. **Kalbų politika, kai ji nustatyta teisės aktais, teismų sprendimais, vykdomosios valdžios veiksmais ar kitais būdais, gali¹:**

- **lemti, kaip ir kokios kalbos bus vartojamos viešojoje erdvėje;**
- **skatinti kalbų įgūdžių kompetencijas, reikalingas nacionaliniams prioritetams įgyvendinti;**

¹ Linton, A. (2006). Language politics and policy in the United States: implications for the immigration debate, 1. San Diego: University of California. Prieiga per internetą: https://ccis.ucsd.edu/_files/wp141.pdf

– **įtvirtinti ir ginti piliečių teises į kalbas, kurias jie moka ir vartoja.**

Ir t. t.

Jungtinės Amerikos Valstijos (JAV) yra federacinė valstybė, kurią sudaro 50 valstijų, be to, joms priklauso ir kiti regionai, valdos, užjūrio teritorijos. Taigi, JAV įvairiais aspektais yra nevienalytė valstybė, nes dėl teritorijų ir gyventojų gausos šalis pasižymi didele etnine, kultūrine, religine ir kalbine įvairove. Jungtinėms Valstijoms priklausančiose žemėse telkiasi įvairių tautų grupės, išsaugojusios skirtingas istorines, socialines ir politines tradicijas. Nemenkos įtakos valstybės pliuralizmui turi ir imigracijos procesai. Dėl išvardytų priežasčių JAV pasižymi didele kalbine įvairove – tai daugiakultūrė valstybė, kurioje gyvena įvairių tautybių žmonės.

Jungtinės Valstijos yra viena iš kalbiškai įvairiausių šalių pasaulyje, kur greta anglų kalbos gyvuoja šimtai kitų kalbų, vienaip ar kitaip darančių viena kitai įtaką. Kalbų požiūriu heterogeniškose bendruomenėse kyla ir konfliktų, kai dėl kalbos vartojimo viešajame gyvenime, švietime, administraciniu lygmeniu ar kultūroje susiduria skirtingų kalbinių grupių interesai. Tokia konfrontacija gali būti susijusi su identiteto, politinės galios ir socialinės (ne)lygybės klausimais, o kalbų konfliktus lemia įvairios priežastys: oficialiosios kalbos nustatymo prioritetas – kai viena kalba viešojoje erdvėje dominuoja prieš kitą, švietimo sistema, kurioje ignoruojamos mažumų kalbos, imigrantų kalbinės teisės, kolonijiniai veiksniai, kai atsiranda trintis tarp vietinių ir buvusių kolonijų kalbų ir t. t. Vienas iš aktualiausių JAV kalbų politikos klausimų yra ispanakalbių padėtis. Ispanų kalba yra antra šalyje pagal vartojimo dažnumą, plačiausiai vartojama Kalifornijoje, Teksase, Naujojoje Meksikoje, Floridoje. Nemažai probleminių aspektų esama ir dėl vietinių (indėnų) kalbų, pavyzdžiui, jos sparčiai nyksta.

Inspiruotas ilgamečių diskusijų buvęs JAV prezidentas Billas Clintonas savo vadovavimo metu išleido įsaką, kad finansavimą gaunančios federalinės institucijos privalo teikti visokeriopą pagalbą neanglakalbiams JAV gyventojams. Nuo 2025 metų pradžioje inauguruito šalies prezidento Donaldo Trumpo darbo pradžios praėjus kiek mažiau nei dviem mėnesiams pranešta, kad jis atšaukia iki šiol galiojusį Clintono įsaką ir vienintele oficialiąja valstybės kalba skelbia anglų kalbą. Trumpo retorika dažnai skatina tradicijų puoselėjimą, patriotizmo idėjas ir išreiškia nepritarimą dvikalbystės (daugiakalbystės) praktikai, kuri galėtų, kaip teigiama, fragmentuoti šalį. Toks sprendimas kalbiškai įvairialypėse JAV sukėlė įvairių nuomonių ir diskusijų bangą apie tai, kaip šalies kalbų politika gali turėti įtakos socialinei integracijai ir atskirčiai.

Pasauliui diskutuojant apie kai kuriuos prieštarigai vertinamus Trumpo priimtus ir ketinamus priimti politinius sprendimus, aktualu aptarti ir su kalbų statusu JAV susijusius klausimus, taip pat turinčius ryškų politinį atspalvį. Šiuo tikslu apžvalgoje bendraisiais bruožais bus nušviečiamas kalbinis JAV fonas, kalbų statuso, kalbinių teisių klausimai. Aptariamos ir politinės iniciatyvos, turėjusios ir turinčios reikšmę skirtingų kalbinių bendruomenių interesams.

2. Kalbų paplitimas ir įvairovė JAV

JAV kalbinė įvairovė – labai plati tema, nes šalis yra daugiasluoksnė tiek kalbiniais, tiek kultūriniais bruožais. Yra keletas pagrindinių aspektų, apibūdinančių šią įvairovę. Pirma, čia gyvena apie 340 mln. kalbų vartotojų. Nors anglų kalba yra dominuojanti (nuo šių metų ir oficialioji), šalyje kalbama daugybe kitų kalbų, įskaitant ispanų, kinų, vietnamiečių, vokiečių ir kt. Jos daugiausia vartojamos imigrantų gyvenamosiose teritorijose. Didelę kalbėtojų grupę sudaro ispanakalbiai imigrantai ir jų palikuonys, o daugelis tradicinių indėnų kalbų yra mažai vartojamos ir nyksta. Visgi JAV pasižymi turtinga indėnų kalbų įvairove. Be to, dėl natūralios kalbų sąveikos formuojasi kalbos dialektai, akcentai arba hibridinės kalbos, tokios kaip *spanglish* – ispanų ir anglų kalbų mišinys, esama ir kitų lingvistinių valstybei būdingų ypatybių.

Jungtinėse Amerikos Valstijose kalbinė situacija yra daugiasluoksnė – nors šiuo metu anglų kalba dominuoja įvairiose gyvenimo srityse, ypač viešojoje terpėje, dvikalbystė ir daugiakalbystė yra neatsiejama šalies kultūros dalis, nes daugelis gyventojų, ypač iš Lotynų Amerikos, Azijos ir kitų regionų, kasdien vartoja savo gimtąsias kalbas. Oficialiuose kalbų paslaugoms ir problemoms skirtuose interneto portaluose pateikiama informacija, kad **JAV šiuo metu kalbama 350 kalbų.** Didžiausią kalbinio Jungtinių Valstijų repertuaro dalį sudaro vietinių kalbų grupės, daugiausia tai – Šiaurės indėnų kalbos, užsienio kalbos bei labiausiai paplitusi anglų kalba. Šalies namų ūkiuose daugiau nei 20 proc. žmonių vartoja ne Amerikos anglų kalbą. Ši tendencija glaudžiai susijusi su JAV buvusiomis imigracijos bangomis, kurios datuojamos XVIII, XIX, XX, XXI amžiais, kada į šalį plūstelėjo legalių ir nelegalių imigrantų bendruomenės. Šie pokyčiai lėmė ryškų JAV kalbinio kraštovaizdžio virsmą.²

Dėl didelio skaičiaus ir įvairovės visas Jungtinėse Valstijose vartojamas kalbas būtų sudėtinga išvardyti, nes vienos paplitusios itin plačiai, kitos funkcionuoja kaip mažų bendruomenių arba tam tikrų kalbos domenų (tai – tam tikra kalbos vartojimo sritis arba kontekstas, kuriame naudojama specifinė kalbinė raiška, žodynas ir struktūros) komunikacijos priemonė. Vis dėlto viešuosiuose šaltiniuose, kai kalbama apie lingvistinę JAV įvairovę, **išskiriamas daugiausia vartotojų turinčių kalbų dešimtukas.** Pirmąjį trejetą sudaro: Amerikos anglų kalba – 239 mln. žmonių pagrindinė kalba, taip pat vartojama nacionaliniu lygmeniu viešajame gyvenime; antra pagal dažnumą kalba yra ispanų – 42 mln. kalbėtojų, ypač paplitusi su Lotynų Amerikos teritorija besiribojančiose valstijose, pavyzdžiui, Teksase, Kalifornijoje; trečiojoje vietoje – dėl imigracijos veiksnio paplitusi kinų kalba – ja kalba 3,5 mln. žmonių. Toliau pagal kalbų vartotojų skaičių mažėjimo tvarka rikiuojasi šios kalbos: tagalų – 1,7 mln. kalbėtojų; vietnamiečių – 1,5 mln. žmonių, ši tendencija susijusi su imigracija iš Filipinų ir Vietnamo; prancūzų – 1,2 mln. kalbėtojų, situaciją lėmė ryšiai su Luizianos prancūzakalbiais; arabų kalba – maždaug 1,2 mln. vartotojų; korėjiečių – daugiau nei 1,1 mln. žmonių, tai taip pat imigrantų bendruomenės; apie 1,1 mln. žmonių kalba vokiečių kalba, galiausiai, tiek pat šalyje yra rusiškai kalbančių asmenų.³ Tiesa, pastaraisiais metais vienas kitas rodiklis nežymiai įvairuoja. Pavyzdžiui, šiuo metu aukštesnėse pozicijose yra portugalų ar italų kalbos, taip

² Abesames, C. (n. d.). How Many Languages Are Spoken in the US? Prieiga per internetą: <https://boostlingo.com/blog/how-many-languages-are-spoken-in-the-us/>

³ Ten pat.

pat esama skirtumų dėl kalbų, vartojamų namuose, švietimo srityje ir viešajame sektoriuje (žemiau pateiktoje Amerikos bendruomenės apklausos nuorodoje, pasirinkus metus, galima palyginti atskirų metų kalbinės namų aplinkos statistikos tendencijas).⁴ **Itin detalų kalbinio Jungtinių Valstijų kraštovaizdžio paveikslą perteikia periodinės gyventojų apklausos**, kuriose atskleidžiami gyventojų kalbų vartojimo įvairiose srityse polinkiai ir kalbinės nuostatos, įvairių kalbų vartojimo statistiniai rodikliai. Duomenys iliustruoja, kokia kryptimi formuojasi JAV lingvistinė struktūra, be to, pagal kalbėtojų kalbines charakteristikas atskleidžiami socialiniai ir demografiniai skirtumai, rodantys gyventojų įvairovės poslinkius. Duomenys naudojami ir siekiant išsiaiškinti, kokia lingvistinė pagalba reikalinga nemokantiems labiausiai paplitusio ir praktiškai visose viešojo gyvenimo srityse vartojamo komunikacinio instrumento – anglų kalbos.⁵

Vietinių kalbų padėtis šalyje itin ženkliai skiriasi nuo labiausiai paplitusių kalbų būklės. Šių kalbų pozicijos JAV kalbų hierarchijoje yra gana komplikotos. Jų šalyje priskaičiuojama 197 (anksčiau šis skaičius siekė daugiau nei 300). **Kitaip tariant, tai – Šiaurės Amerikos indėnų kalbos**, jomis daugiausia kalbama šiaurinėje JAV dalyje, Centrinėje Amerikoje, taip pat Meksikoje, Kanadoje ir kitur. Dėl gausos ir skirtybių vietinių kalbų klasifikacija yra sudėtingas procesas, keblu nusakyti jų kilmę ir genezę. Kalbų kontaktų pasekmė – šios kalbos ėmė maišytis ir kisti. Indėnų kalbos dėl įvairių veiksnių bei skirtingų jas veikiančių įtakų **pastaraisiais dešimtmečiais itin sparčiai nyksta**, todėl jas siekiama kuo išsamiau ištirti, saugoti ir atgaivinti. Pagal įvairias nevyriausybinių organizacijų programas nuo 1990 metų, remiantis Jungtinių Amerikos Valstijų Kongreso priimtais Amerikos čiabuvių kalbų įstatymais (angl. *Native American Languages Acts*), šios iniciatyvos imtos nuosekliai įgyvendinti.^{6,7}

Atskiros dėmesio reikalauja **ispanų kalba kalbančių žmonių situacija JAV**. Tai didžiausia etninė mažuma valstybėje, o jos populiacijos dydį lemia imigracijos iš Lotynų Amerikos faktorius. Nors antros, trečios kartos imigrantai dažniausiai yra dvikalbiai – vartoja tiek gimtąją, tiek anglų kalbas – jų kalbinė padėtis ir teisės dažnai vertinamos nevienareikšmiškai. Skaičiuojama, kad šią kalbą JAV vartoja daugiau nei 37 mln. asmenų, ir šis skaičius stabiliai auga. Ankstesnių metų duomenimis, augimas prognozuojamas toliau.⁸ Ši bendruomenė įneša reikšmingą indėlį į šalies ekonomiką, kultūrą, demografiją – ispanakalbiai aktyviai dalyvauja versle, politikoje, švietime bei meninėje veikloje. Vis dėlto kalbinė grupė vis dar susiduria su įvairiomis problemomis: diskriminacija, socialine nelygybe, kalbiniais barjeriais, ribotu kokybišku švietimu ir sveikatos priežiūra. **Todėl ispanakalbių padėtis JAV vertinama nevienpusiškai** – ji priklauso nuo daugelio veiksnių, tokių kaip imigracijos statusas, švietimo lygis, regionas ar net kartų skirtumai. Kai

⁴ United States Census Bureau. (2023). Language Spoken at Home by Ability to Speak English for the Population 5 Years and Over. Prieiga per internetą:

<https://data.census.gov/table?q=B16001:+LANGUAGE+SPOKEN+AT+HOME+BY+ABILITY+TO+SPEAK+ENGLISH+FOR+THE+POPULATION+5+YEARS+AND+OVER&q=010XX00US&y=2023>

⁵ Dietrich, S. & Hernandez, E. (2022 m., rugpjūtis). Language Use in the United States: 2019. American Community Survey Reports. Prieiga per internetą: <https://www.census.gov/content/dam/Census/library/publications/2022/acs/acs-50.pdf>

⁶ Bright, W. O., Campbell, L. (2025 m. kovo 4 d.). Indigenous North American languages. Prieiga per internetą:

<https://www.britannica.com/topic/Indigenous-North-American-languages>

⁷ Indėnų kalbos. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/indenu-kalbos/>

⁸ Pew Research Center. (2013 m. rugsėjo 5 d.). What is the future of Spanish in the United States? Prieiga per internetą?

https://www.pewresearch.org/short-reads/2013/09/05/what-is-the-future-of-spanish-in-the-united-states/?gad_source=1&gbraid=0AAAAA-ddO9GnxSTfnEuP3KiR1v1nyzUg2&gclid=Cj0KCQjwzYLABhD4ARIsALySuCQNoXMum5fRZXh28uZRnYlrcQV3k_LimZHV8aGGD8S9o_2tyroUi44aAgUXEALw_wcB

kuriose JAV vietovėse formuojasi nestandartinė kalbos atmaina – hibridas *spanglish*. Tai – kalbų mišinys, atsirandantis, kai ispaniškai ir angliškai kalbantys žmonės naudoja abi kalbas lygiagrečiai arba maišo jų elementus, ir atliekantis identiteto funkciją bei vartojamas tarpkultūriniuose kontekstuose.⁹

Nors galima vardyti nemažai demografinių, švietimo, socialinių su ispanakalbių padėtimi susijusių išbandymų, trunkančių ne vieną dešimtmetį, daugiausia dėmesio ši sritis sulaukė, kai prieš Trumpui pasirašant **2025 m. kovo 1 d. vykdomąjį įsaką buvo atsisakyta Baltųjų rūmų svetainės versijos ispanų kalba** <http://www.whitehouse.gov/espanol> ir jos paskyros socialiniame tinkle „X“. Šių veiksmų imtasi iškart po prezidento inauguracijos. **Toks aukščiausios JAV vadovybės gestas ispanų kalbos vartotojų bendruomenėje buvo priimtas nepalankiai:** „Sustabdydami ryšius ispanų kalba, Baltieji rūmai ignoruoja demografinę JAV tikrovę ir atmeta ilgametę Amerikos Vyriausybės tradiciją padaryti visuomenei prieinamą pagrindinę pilietinę informaciją. Šie pokyčiai, nors dažniausiai tik simboliniai, rodo nepalankią Trumpo administracijos laikyseną konkrečiai dėl ispanų kalbos ir daugiakalbystės apskritai.“¹⁰ **Lingvistikos mokslo šaltiniuose teigiama, kad JAV dar prieš įkūrimą buvo teritorija, kurioje kalbėta ispaniškai, ir istoriškai šalis niekada neturėjo oficialiosios kalbos.** Apskritai, šalis turi daugiakalbę istoriją, todėl Trumpo valdžios inicijuotos pataisos laužo seniausias Respublikos tradicijas ir yra susijusios su antiimigracinėmis nuotaikomis dėl piliečių, atvykėlių iš Lotynų Amerikos. Tiesa, federalinė Vyriausybė informaciją jai priklausančių agentūrų svetainėse ir toliau publikuoja ir ispanų kalba, taigi Trumpo vykdomasis įsakas dėl anglų kalbos paskelbimo oficialiąja kalba gali būti vertinamas kaip simbolinis ženklas, labiau atspindintis JAV prezidento poziciją dėl imigracijos politikos. Federalinės agentūros turi teisę informaciją teikti ir kitomis kalbomis.¹¹

Kalbinė įvairovė Jungtinėse Valstijose yra svarbus kultūriškai mišrios visuomenės bruožas, susiformavęs per ilgametės valstybės istorijos tarpsnius. Ši įvairovė funkcionuoja tiek viešojoje erdvėje, tiek komunikuojant privačiai. Dėl globalizacijos ir toliau vykstančių migracijos procesų lingvistinė situacija Jungtinėse Valstijose nuolat kinta, ir tai lemia išbandymus kalbų politikos formavimo, švietimo, viešojo gyvenimo srityse. Nepaisant JAV kalbinės įvairovės ir daugiakultūrės visuomenės realybės, kalbinė diskriminacija išlieka opi problema, ypač švietimo sistemoje ir oficialiojoje komunikacijoje.

Neanglakalbiai mokiniai dažnai gauna ribotą kalbinę pagalbą, o viešose institucijose negebama užtikrinti pakankamo kalbinio prieinamumo. Traktuojama, kad tai lemia socialinę atskirtį ir nelygiavertę galimybes visiems asmenims dalyvauti pilietiniame gyvenime.

⁹ It's not as simple as Spanish + English = Spanglish. (2021 m. lapkričio 29 d.). Prieiga per internetą: <https://www.languagetesting.com/blog/its-not-as-simple-as-spanish-english-spanglish/>

¹⁰ Making English the official US language can't erase the fact that the US has millions of Spanish speakers and a long multilingual history. (2025 m. kovo 2 d.). Prieiga per internetą: <https://theconversation.com/making-english-the-official-us-language-cant-erase-the-fact-that-the-us-has-millions-of-spanish-speakers-and-a-long-multilingual-history-250030>

¹¹ Ten pat.

3. Esminiai kalbų politikos bruožai JAV

Kadangi Jungtinėse Valstijose šalia viena kitos egzistuoja daug etninių ir kalbinių grupių, JAV kalbų politika yra įvairialypė ir sudėtinga. Dėl tokio šalyje vyraujančio plataus lingvistinio spektro išsami jos kalbų politikos apžvalga yra itin komplikuota užduotis. Galiausiai, **Jungtinių Amerikos Valstijų oficialiosios kalbos politika nėra centralizuota, nes iki šiol nebuvo priimta nė vieno išsamaus valstybinės kalbos įstatymo**. Vis dėlto, remiantis viešuoju Jungtinių Valstijų diskursu ir kitais prieinamais šaltiniais, galima įžvelgti keletą pagrindinių bruožų ir tendencijų, susijusių su kalbine valstybės situacija. Šiame skyriuje lakoniškai apžvelgiama JAV kalbų politikos situacija, susiklosčiusi iki naujojo Trumpo įsako paskelbimo.

Daugelyje **Europos (taip pat kai kuriose kitų žemynų) valstybių valstybinės kalbos klausimas yra įtvirtintas jų konstitucijose ar specialiais įstatymais**. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 14 straipsnyje suformuluota: „Valstybinė kalba – lietuvių kalba.“¹² Ši nuostata reiškia, kad lietuvių, kaip valstybinei, kalbai yra suteiktas konstitucinis statusas. Šis principas mokslinėje literatūroje yra aiškinamas taip: „Gali atrodyti, kad ši nuostata – lyg savaime suprantama, tačiau iš tikrųjų tam, kad titulinė lietuvių tauta, kurios atstovai sudaro daugumą Respublikos gyventojų, galėtų ne tik nevaržomai vartoti šią kalbą buityje ar spaudoje, bet ji būtų ir valstybės bei jos gyventojų bendravimo priemonė visose viešojo gyvenimo srityse, reikėjo nueiti ilgą kelią. Turbūt nereikia įrodinėti, kad ir dabar mūsų tautos savasties išlikimas pirmiausia sietinas su lietuvių kalbos, šimtmečiais gyvuojančios kitų kalbų apsupty, išsaugojimu, nes mažos tautos kalbai nelengva atsispirti didžiųjų įtakai. Todėl būtina ne tik formuoti sąmoningą piliečių požiūrį į valstybinę kalbą, bet ir garantuoti teisinę jos apsaugą. Toji apsauga – tai pirmiausia konstitucinis valstybinės kalbos statuso įtvirtinimas, jo įgyvendinimui būtinų teisės aktų parengimas ir jų tinkamas įgyvendinimas.“¹³ Šiame kontekste gali būti paminėta ir Prancūzija, kurios Konstitucijoje prancūzų yra įtvirtinta kaip šalies kalba, taip pat vienokie ar kitokie aktai reglamentuoja valstybinės ar oficialiosios statusą Izraelyje, Naujojoje Zelandijoje ir arabų šalyse.

Nors JAV Konstitucijoje kalbama apie žodžio laisvę, tačiau joje neįtvirtinta jokia oficialioji kalba, vis dėlto anglų kalba Jungtinėse Amerikos Valstijose užima dominuojantį vaidmenį. **De facto oficialiosios kalbos funkciją iki šiol atliko anglų kalba** – ji federalinės valdžios, įstatymų kalba, taip pat vartojama teismuose, švietimo ir kitose sistemose. Kaip minėta, JAV yra daugiakalbė šalis, kurioje reikšminga gyventojų dalis kalba ispanų, kinų, tagalų, vietnamiečių ir kitomis kalbomis. Dėl to **kai kurios federalinės ir vietinės valdžios institucijos teikia paslaugas ir kitomis kalbomis**, ypač regionuose, kur daug neanglakalbių gyventojų. Pavyzdžiui, balsavimo biuleteniai ir kiti oficialūs dokumentai dažnai būna išversti į ispanų ir kitas plačiai vartojamas kalbas. Tuo tikslu steigiamos ir lingvistinės paslaugas teikiančios įmonės. Reikia paminėti, kad kai kurios atskiros valstijos yra priėmusios atitinkamus įstatymus,

¹² Lietuvos Respublikos Konstitucija. (1992 m. spalio 25 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>

¹³ Vainutė, M. (2010). Lietuvių kalbos kaip valstybinės konstitucinis statusas: pagrindiniai aspektai. *Jurisprudencija*, 4(122), 26–27. Prieiga per internetą: <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/1025>

kuriais įtvirtinta, kad viešajame gyvenime gali būti vartojamos ir kitos tuose regionuose paplitusios kalbos.¹⁴

Lietuvos kalbų politikos būklei nustatyti ir aptarti skirtoje Ilgalaikės valstybinės kalbos politikos galimybių studijoje, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos užsakytu elektroniniu formatu išleistoje 2022 metais, pateikiama ši kalbų politikos definicija: tai „yra idėjų, įstatymų, reglamentų, taisyklių ir praktinės veiklos visuma, skirta valstybės ar valstybių sąjungos, visuomenės ar atskirų jos grupių planuojamiems kalbos ir jos vartojimo pokyčiams pasiekti ar išlaikyti *status quo*“.¹⁵ Kalbant apie JAV kalbų politikos praktiką, **šioje valstybėje niekada neveikė suplanuota kalbų politika taip kaip Lietuvoje**, kurioje ši politikos dalis priskiriama vidaus politikos sričiai, o ją reglamentuoja plati įstatymų bazė, prižiūri dar nepriklausomybės pradžioje įsteigtos kalbos institucijos, kuruojančios joms priskirtas sritis, įstatymus dėl kalbų politikos formavimo ir įgyvendinimo kryptį tvirtina aukščiausios valstybės institucijos – Lietuvos Respublikos Seimas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė (ši tema plačiau analizuota Nacionalinės bibliotekos analitinėje apžvalgoje ZA-2024-2). Nors pripažįstama, kad vienu ar kitu lygmeniu valstybė kalbų politikos negali išvengti, visgi oficialiai jokia federalinė agentūra nėra atsakinga už šios srities sprendimų, išteklių ar tyrimų koordinavimą.¹⁶

Atskiras klausimas yra Jungtinių Valstijų kalbų politika švietimo srityje. **Anglų kalba Jungtinių Amerikos Valstijų švietimo sistemoje yra pagrindinė mokymo kalba. Tačiau dėl šalies daugiakalbystės ir imigracijos politikos egzistuoja specialios programos neanglakalbiams mokiniams.** Visos pamokos valstybinėse mokyklose vyksta anglų kalba, išskyrus, kai taikomos dvikalbės ar užsienio kalbų programos. Aukštojo mokslo įstaigose taip pat funkcionuoja anglų kalba, tačiau kai kurie universitetai siūlo kursus ispanų ar kitomis kalbomis. JAV Vyriausybė, apytiksliais duomenimis, kasmet išleidžia daugiau nei 1,5 mlrd. JAV dolerių įvairioms kalbų mokymo formoms remti. Ar šios lėšos yra tinkamai paskirstytos, kokiems svarbiausiems tikslams tarnauja, pasakyti sudėtinga. Viešai vardijamų tikslų – ne vienas. Pavyzdžiui, JAV **Švietimo departamentas daug lėšų skiria dvikalbiui švietimui, kuris skirtas mažumų vaikų kalbiniam repertuarui performuoti, prioritetą skiriant anglų kalbai.** Kitomis programomis greta finansuojamas ir užsienio kalbų mokymas, skirtas anglakalbiams. Teigiama, kad nė vienas iš metodų nėra labai sėkmingas ugdant sklandžią dvikalbystę, kuria siekiama skatinti kalbų, laikomų itin svarbiomis nacionaliniam saugumui ir tarptautinei prekybai, aukštesnį mokėjimo lygį.¹⁷

Daugiausia dvikalbės programos JAV švietime yra skirtos padėti mokiniams, kurių gimtoji kalba nėra anglų, lengviau integruotis į švietimo sistemą ir pasiekti aukštesnį akademinį lygį. Šios programos įprastai

¹⁴ Dicker, Susan J. (2003). Languages in America: A Pluralist View. 2nd edition. Clevedon, UK: Multilingual Matters, p. 216, 220-25. Prieiga per internetą: <https://archive.org/details/languagesinameri00dick>

¹⁵ Kalėdienė, L. ir kiti. (Pareng.). (2022). Ilgalaikės valstybinės kalbos politikos galimybių studija, 4. Prieiga per internetą: https://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2022/06/Ilgalaikes-valstybines-kalbos-politikos-galimybiu-studija_2022.pdf

¹⁶ Language Policy. (2000). Prieiga per internetą: <http://www.languagepolicy.net/archives/langpol.htm>

¹⁷ Ten pat.

parengtos taip, kad apimtų kalbų mokymą ir tuo pat metu suteiktų akademinių konkretaus dalyko žinių. Pagrindinės dvikalbės programos, taikomos JAV švietimo sistemoje¹⁸:

- **Two-Way Immersion** - tai dvikalbė švietimo programa, kurioje mokiniai mokosi dviejų kalbų (dažniausiai anglų ir kitos kalbos) vienu metu. Šios programos tikslas yra ne tik padėti mokiniams išmokti kitų kalbų, bet ir išlaikyti savąją kalbą ir kultūrinę tapatybę, o ugdymo procesas grindžiamas bendradarbiavimu.
- **One-Way Immersion** - dažniausiai skirta vaikams, kurių gimtoji kalba nėra anglų, ji padeda jiems įgyti kalbinių įgūdžių ir žinių anglų kalba. Šis metodas dažniausiai naudojamas siekiant išmokyti antrosios kalbos (pavyzdžiui, prancūzų, ispanų, vokiečių). Tokie dalykai kaip matematika, gamtos mokslai ar istorija dėstomi mokomąja kalba. Tai - ilgalaikis procesas, dažniausiai prasidedantis dar ankstyvoje vaikystėje.

Bernardas Spolsky, autoritetingas kalbų politikos tyrinėtojas ir teoretikas, nagrinėjo ir JAV kalbų politikos aktualijas. Nušviesdamas padėtį, mokslininkas atkreipė **dėmesį į politinę situaciją ir emigracijos klausimus**. Pavyzdžiui, itin didelę reikšmę lingvistinei aplinkai valstybėje XX amžiaus įvairiais dešimtmečiais turėjo prieš vokiečių imigrantus nukreipti veiksmai. Buvo priimta įstatymų, kuriais kitakalbiai įpareigoti mokytis anglų kalbos. XX a. trečiajame dešimtmetyje valstybėje dvikalbystė buvo vertinta kaip patriotizmo stoka, o to meto JAV kalbinė ideologija apibūdinama kaip tvirtai vienkalbė. Vis dėlto praktikoje fiksuojama atvejų, kai asmenų kalbinė laisvė buvo ginama teisinėmis priemonėmis. Kaip jau sakyta, vėlesniais dešimtmečiais skirta lėšų dvikalbio ugdymo poreikiams. Remdamasis įvairių mokslininkų darbais, kuriuose nagrinėjama kalbinė JAV situacija, Spolsky nurodo, **kad anglų kalbos įsigalėjimas, nors ir traktuojamas kaip svarbus faktorius šalies ekonominei raidai, turi įtakos kalbinio paveldo praradimo procesams**. Gyventojų apklausos atskleidžia pačių vartotojų pasirinkimą. Sutinkama, kad anglų kalba turėtų funkcionuoti kaip oficialioji, bet švietimo sistemoje galėtų būti vartojamos ir kitos, pavyzdžiui, mažumų, kalbos. Kaip sektingas pavyzdys pateikiamos Europos Tarybos iniciatyvos, siejamos su žmogaus teisėmis, kurių tikslas - mažumų kalbų apsauga ir išlaikymas. Atvirkštinė praktika JAV lemia ryškią kalbinę diskriminaciją.¹⁹

JAV neturi vienos centrinės kalbos institucijos, tokios kaip, pavyzdžiui, Prancūzijoje veikianti *Académie Française*, Ispanijoje - *Real Academia Española* ar Valstybinė lietuvių kalbos komisija Lietuvoje, kuri reguliuoja kalbos normas, analogo. Tačiau JAV yra institucijų ir organizacijų, kurios tam tikrais aspektais susijusios su kalbų politika ir kalbų vartosenos nustatymo problemomis. Tai - įstaigos, agentūros, kurių funkcijos bent iš dalies aprėpia rūpestį dėl kalbų mokymosi, vertimo, terminologijos ir kitų kalbos klausimų. Kadangi JAV - federacinė valstybė, jos kalbų politiką įvairiais lygmenimis ir įgyvendina hierarchiškai skirtingos institucijos. **JAV neturi vienos centrinės institucijos, atsakingos už**

¹⁸ Ponte, M. (2025 m. kovo 10 d.). Dual Language Implementation: Program Models and Best Practices for a Successful Program. Prieiga per internetą: <https://www.participatelearning.com/blog/dual-language-implementation-models/>

¹⁹ Spolsky, B. (2011 m. kovas). Does the United States Need a Language Policy? Prieiga per internetą: <https://www.cal.org/wp-content/uploads/2022/05/DoesTheUnitedStatesNeedALanguagePolicy.pdf>

kalbų politiką, tačiau yra keletas organizacijų ir vyriausybinių agentūrų, vienaip ar kitaip susijusių su kalbų reguliavimu, skatinimu ar jų reglamentavimu švietimo sistemoje:

- **JAV Kongresas** nėra tiesiogiai atsakingas už kalbų politiką, tačiau jis gali priimti įstatymus, susijusius su kalbų vartojimu, švietimu ir imigrantų integracija. Kongresas gali turėti įtakos sprendžiant klausimus dėl kalbų statuso, švietimo politikos ir kalbų mokymo kryptių, priimant sprendimus dėl vietinių kalbų apsaugos nustatymo.²⁰
- **Amerikos kalbų institutas** (angl. *American Language Institute*) – įvairių aukštųjų mokyklų padaliniai (vienas iš jų – Šiaurės Karolinos universitete²¹), įsikūrę skirtingose vietovėse ir siūlantys anglų kalbos tobulinimo paslaugas.
- **Nacionalinis anglų kalbos mokymosi centras** (angl. *National Clearinghouse for English Language Acquisition*) – atsakingas už informaciją apie anglų kalbos mokymą imigrantams ir kuruojantis dvikalbes švietimo programas, taip pat vykdo ir prižiūri su šiomis sritimis susijusius mokslinius tyrimus.²²
- JAV Švietimo departamento padalinys – **Anglų kalbos mokymosi biuras** (angl. *Office of English Language Acquisition*) koordinuoja anglų kalbos mokymą švietimo įstaigose, be to, sprendžia kalbų ir kultūrų išsaugojimo problemas.
- **Šiuolaikinės kalbos asociacija** (angl. *Modern Language Association*) tiria kalbų vartojimą JAV akademinėje ir viešojoje erdvėje.²³

Institucijų, vienaip ar kitaip susijusių su kalbos klausimais, esama ir daugiau. Čia išvardytos svarbiausios, kurių darbotvarkėje prioritetą atitenka anglų kalbos sklaidai ir jos pozicijoms JAV sustiprinti: plėtrai, palaikymui, imigrantų lingvistinei integracijai tiek viešojo gyvenimo srityse, tiek švietimo sistemoje ir pan. Visgi vertėtų paminėti ir kai kurias **organizacijas, kurių veiklos funkcijos aprėpia ispanų ir mažumų kalbų priežiūrą bei globą**: Šiaurės Amerikos ispanų kalbos akademija (isp. *Academia Norteamericana de la Lengua Española*), Ispanų kalbos koledžų ir universitetų asociacija (angl. *Hispanic Association of Colleges and Universities*), Nacionalinis Amerikos indėnų muziejus (angl. *National Museum of the American Indian*), Vietinių kalbų institutas (angl. *The Indigenous Language Institute*). Greta šių oficialių įstaigų veikia įvairios organizacijos, kuriamos iniciatyvos, nevyriausybinių programos ir kiti formatai, skirti mažumų kalbų apsaugai.

Judėjimas „Tik anglų kalba“ (angl. *Only English*). Ši iniciatyva yra politinis judėjimas, kurio tikslas – **įtvirtinti anglų kalbą kaip vienintelę oficialiąją JAV arba bet kurio konkretaus JAV miesto ar valstijos kalbą**. Teigiama, kad idėja jungia vieną iš seniausiai veikiančių piliečių grupių, kuri anglų kalbos vaidmenį valstybėje laiko tautą vienijančiu elementu. Nors šio sumanymo pradžia įvairiuose šaltiniuose nurodoma skirtingai, paprastai sutariama, kad idėjos proveržį nulėmė 1919 m. Teodoro Ruzvelto, 26-ojo

²⁰ Congress.gov. (n. d.). Prieiga per internetą:

<https://www.congress.gov/search?q=%7B%22congress%22%3A%5B%22119%22%5D%2C%22source%22%3A%22all%22%2C%22search%22%3A%22language+%22%7D>

²¹ USC Amerikos kalbos institutas. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://ali.usc.edu/>

²² National Clearinghouse for English Language Acquisition. (n. d.). About. Prieiga per internetą: <https://ncela.ed.gov/about>

²³ Modern Language Association. (n. d.) About Us. Prieiga per internetą: <https://www.mla.org/About-Us>

JAV prezidento, laiške gynybos atstovui Richardui M. Hurdui suformuluota frazė: „*We have room for but one language here and that is the English language, for we intend to see that the crucible turns out people as Americans, of American nationality, and not as dwellers in a polyglot boarding house*“ (liet. „Mūsų valstybėje yra vietos tik vienai kalbai ir ta kalba – anglų, nes mes norime, kad taisyklinga anglų kalba ugdytų amerikiečius, kurie būtų vienos nacijos dalis, o ne daugiakalbio pensiono gyventojai“).²⁴ Įvairiais dešimtmečiais judėjimo šalininkai anglų kalbą siekė įtvirtinti kaip vienintelę oficialiąją JAV kalbą. Iš konkrečių politinių siekių minėtina 1981 metais registruota pataisa, kurią Kongresas atmetė, arba 2012 metais ir demokratų, ir respublikonų rinkimų programose deklaruoti pažadai, kad laimėję jie sieks anglų kalbai suteikti oficialų statusą. **Šiame kontekste imtos svarstyti diskriminacijos temos, rasizmo problematika, kvestionuota, kad anglų kalba vis dėlto nėra lygių teisių garantas**, o standartinė anglų kalba, kuri siėtų visus amerikiečius, apskritai neegzistuoja. Kalba laikoma tokia tikrovės sritimi, kurią itin sunku reglamentuoti instituciškai. Kita vertus, priešiškas imigrantų nusiteikimas prieš anglų kalbos mokymąsi gali lemti jų socialinę izoliaciją ir integracijos barjerą. **Judėjimas „tik anglų kalba“, gyvuojantis jau šimtmetį, sulaukia ir simpatizuojančių, ir oponuojančių grupių dėmesio**, o jo plėtojimas labiau siejamas su konservatyviomis politinėmis jėgomis.^{25, 26}

Jungtinių Amerikos Valstijų kalbų politika yra įvairialypė ir fragmentuota. Dėl kalbinio šalies pliuralizmo jos kryptys atskirose valstijose gali būti skirtingos. Įvairiuose regionuose skiriasi požiūris tiek į anglų kalbą, tiek į mažumų kalbas ar dvikalbystę švietime ir kitose srityse. Kalbų vartojimas iki šiol vystėsi natūraliai ir dinamiškai, be centralizuotos priežiūros, ir tai galima traktuoti kaip kalbinės saviraiškos ir laisvės skatinimą. Visgi toks kalbinio liberalumo siekis dažnai yra deklaratyvus, nes dėl anglų kalbos dominavimo ribojamos realios daugiakalbystės galimybės. Nors nėra oficialių kalbos institucijų, tos, kurios šiame lauke funkcionuoja, daugiausia vykdo anglų kalbos plėtros uždavinius. Naują kalbų politikos JAV etapą žymi Trumpo įsakas, nustatantis, kad nuo šiol vienintelė oficialioji kalba šalyje – anglų.

4. Trumpas anglų kalbai suteikia oficialiosios šalies kalbos statusą

Ankstesniuose skyriuose bendrais bruožais apžvelgta kalbinė JAV situacija, charakterizuotas kalbų politikos savitumas, anglų kalbos funkcijos ir situacija. Nors ji, nepaisant į politikų darbotvarkes nuolat grįžtančių iniciatyvų ir užmojų, iki šiol niekada neturėjo oficialiosios valstybės kalbos statuso, padėtis kardinaliai pasikeitė šių metų pradžioje prisiekus naujai išrinktam prezidentui Trumpui. Politikas, garsėjantis kontroversiškais pareiškimais, tiesmukumu, provokuojančia retorika ir neįprastu prezidentavimo stiliumi, po priesaikos praėjus kiek daugiau nei mėnesiui paskelbė, kad nuo šiol anglų kalbai Jungtinėse Valstijose suteikia oficialiosios statusą.

²⁴ Letter from Theodore Roosevelt to Richard M. Hurd. (1919 m. sausio 3 d.). Prieiga per internetą: <https://www.theodorerooseveltcenter.org/Research/Digital-Library/Record/ImageViewer?libID=o265602&imageNo=1>

²⁵ Nordquist, R. (2019 m. balandžio 18 d.). English-only Movement. Prieiga per internetą: <https://www.thoughtco.com/english-only-movement-language-1690601>

²⁶ Miller, E. C. (2014 m. liepos 25 d.). Ar anglų kalba taps valstybine JAV? Prieiga per internetą: <https://www.bernardinai.lt/2014-07-25-eric-c-miller-ar-anglu-kalba-taps-valstybine-jav/>

Dėl anksčiau išvardytų priežasčių – mišrios lingvistinės JAV bendruomenės, istorinių įvykių, imigracijos veiksnio, politinių ir ideologinių aspektų, galiausiai, dėl JAV politinės struktūros ypatumų – skirtingose valstijose kalbų vartojimas ir paplitimas itin įvairuoja. Tai esminės priežastys, kurios **nulėmė, kad JAV įsigalėjo laisvesnis požiūris į praktinį kalbos vartojimą, nesiekiant jo sureguliuoti teisiniu būdu.** Nors ir būta iniciatyvų šią situaciją pakeisti, pastaraisiais dešimtmečiais oficialioji JAV valdžia deklaravo siekį užtikrinti įvairių kalbinių bendruomenių teises bei suteikti joms reikiamą lingvistinę pagalbą.

1990 m. **Clintonas, būdamas JAV prezidentu, pasirašė vykdomąjį įsaką** *Improving Access to Services for Persons With Limited English Proficiency*²⁷ (liet. „Paslaugų prieinamumo gerinimas asmenims, ribotai mokantiems anglų kalbą“), kuriuo **federalinės įstaigos, gaunančios federalinį finansavimą, buvo paskatintos paslaugas ir informaciją teikti ne tik angliskai, bet ir kitomis kalbomis.** Tai buvo svarbus žingsnis siekiant užtikrinti, kad žmonės, stokoiantys anglų kalbos žinių, viešajame gyvenime galėtų gauti reikiamą pagalbą ir paslaugas. Šis įsakymas buvo traktuojamas **kaip pergalė žmogaus teisių srityje:** numatyta, kad asmenys nebus diskriminuojami dėl kalbos barjero ar priklausymo tautinėms ir kalbinėms mažumoms, įsakymas padės užtikrinti galimybę visiems dalyvauti viešajame gyvenime. Dokumente formuluojama: „Federalinė Vyriausybė teikia ir finansuoja daugybę paslaugų, kurios gali būti prieinamos ir asmenims, gerai nemokantiems anglų kalbos. Federalinė Vyriausybė yra įsipareigojusi gerinti šių paslaugų prieinamumą asmenims, kuriems jos priklauso, o tai sustiprina ne mažiau svarbų [Vyriausybės] įsipareigojimą skatinti programas ir veiklas, skirtas padėti asmenims mokytis anglų kalbos.“²⁸ Šiuo tikslu visoms federalinėms agentūroms buvo pavesta peržiūrėti savo paslaugas, kurti tikslams įgyvendinti būtiną sistemą, rengti planus bei teikti konsultacijas suinteresuotoms šalims.

Prieš kelis dešimtmečius įsigaliojusį **Clintono sprendimą naujasis prezidentas Trumpas šių metų kovo 1 d. atšaukė, o anglų kalbą paskelbė oficialiąja šalies kalba.** Kadangi federaliniu lygiu JAV niekada tokios neturėjo, sprendimas vertintas kaip beprecedentis. Tiek JAV, tiek kitų šalių žiniasklaidos priemonės, nušviesdamos naujieną, svarstė apie būsimas pasekmes, kurios neišvengiamai palies mažumų ir imigrantų bendruomenes. Siekdamas sutvirtinti anglų kalbos prestižą **Trumpas išleido vykdomąjį įstatymą** *Designating English as the Official Language of The United States* (liet. „Anglų kalbos paskelbimas oficialiąja Jungtinių Valstijų kalba“). Esminės dokumente dėstomos nuostatos yra šios²⁹:

- **anglų kalba yra oficialioji JAV kalba.**
- Nuo pat mūsų [JAV] Respublikos įkūrimo **anglų kalba visada buvo mūsų [JAV] valstybinė kalba.**
- Anglų kalbą mokėti **naudinga ne tik ekonominiu požiūriu, tai veikia ir kaip integracinė priemonė atvykėliams.**

²⁷ Federal Register. (2000 m. rugpjūčio 11 d.). Improving Access to Services for Persons With Limited English Proficiency. Prieiga per internetą: <https://www.federalregister.gov/documents/2000/08/16/00-20938/improving-access-to-services-for-persons-with-limited-english-proficiency>

²⁸ Ten pat.

²⁹ The White House. (2025 m. kovo 1 d.). Prieiga per internetą: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/03/designating-english-as-the-official-language-of-the-united-states/>

- **Siekiant skatinti vienybę**, ugdyti bendrą Amerikos kultūrą visiems piliečiams, užtikrinti Vyriausybės operacijų nuoseklumą ir sukurti kelią į pilietinį įsitraukimą, federalinei Vyriausybei **geriausia paskirti vieną – ir tik vieną – oficialiąją kalbą**.
- **Asmenims, kurių anglų kalbos žinios yra ribotos, kalbinės paslaugos yra atšaukiamos**, tačiau niekas nereikalauja arba nenurodo jokių agentūrų teikiamų paslaugų pakeitimų.

Kaip teigiama, aukščiausioji JAV valdžia pripažįsta, kad valstybėje kalbama per 350 kalbų, bet tautos kalba yra anglų ir visi svarbiausi šalies dokumentai yra surašyti šia kalba.³⁰ Nors dokumente sakoma, kad nė viena jo nuostata nereikalauja keisti iki šiol vykdomų federalinių agentūrų veiklų, tai lieka jų pačių žinioje, **viešojoje erdvėje nuogąstaujama, kad naujasis sprendimas neigiamai paveiks imigrantus ir angliškai nekalbančius piliečius**. Labiausiai tai komplikuoatų dalyvavimą rinkimuose ir pilietybės įgijimo galimybę, be to, nukentės dvikalbių švietimo programų įgyvendinimas, prieiga prie viešųjų paslaugų ir pan. Visuomenės aktyvistų manymu, toks Trumpo žingsnis gali būti traktuojamas kaip būdas pakurstyti susiskaldymą ir baimę visuomenėje ir kaip siekis pakenkti tiems, kurie iki šiol tikėjo gausiantys kalbinę pagalbą. Oficialiąja kalba laikoma ta kalbos atmaina, kuri įtvirtinta kokiam nors tos valstybės oficialiame dokumente. Teigiama, kad **tuomet, kai pirmenybė teikiama vienai kalbai, tos kalbos atstovai gali užimti tam tikrą galios poziciją prieš pažeidžiamas asmenų grupes**. Kai kurių visuomenininkų nuomone, Trumpo įsakas pirmiausia reiškia tai, kad nebaltaodžiai, nekalbantys angliškai ir neturtingieji čia nelaikomi savais, netgi yra nepageidaujami. Susirūpinta, kad po ankstesnių bandymų pagaliau įteisintas anglų kaip oficialiosios kalbos statusas JAV padidins ksenofobiją ir diskriminaciją kalbiniu požiūriu.³¹

Paskelbdamas anglų kalbą oficialiąja, Trumpas siekia stiprinti nacionalinę vienybę ir pabrėžti anglų kalbos – pagrindinės viešojo gyvenimo komunikacijos priemonės – svarbą. Atšaukus daugiakalbystę, įvairias kalbų programas ir kalbinę toleranciją skatinusį Clintono įsaką, sustiprintos anglų kalbos pozicijos šalies administracijoje. Tai atspindi politinius ir socialinius pokyčius, susijusius su kalbos vaidmeniu visuomenėje. Turint omenyje Trumpo migracijos politiką, ši nutartis gali turėti įtakos imigrantų integracijai, jiems gali būti apribota galimybė dalyvauti visuomeniniame gyvenime ir viešųjų paslaugų prieinamumas. Be to, sprendimas gali sukelti kultūrinių ir kalbinių mažumų susipriešinimą, nes mažiau dėmesio bus skiriama kalbų įvairovės ir daugiakalbystės vertybėms, kurios tradiciškai laikomos JAV daugiakultūriškumo dalimi.

³⁰ Trumpas paskelbė anglų kalbą oficialia JAV kalba. (2025 m. kovo 2 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/2501616/trumpas-paskelbe-anglu-kalba-oficialia-jav-kalba?srsltid=AfmBOor0m2IFHMii8yM1wnHnFpINwqDAarn3pXxXpZgrRR2VvVXv92vV>

³¹ Figueroa, F. (2025 m. kovo 1 d.). What Trump's order making English the official language in the US could mean. Prieiga per internetą: <https://apnews.com/article/trump-declare-english-official-language-5b24f6ac1172803f615cea69e13f8724>

5. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

JAV kalbinė įvairovė yra labai plati tema, nes šalis yra daugiasluoksnė tiek kalbiniais, tiek kultūriniais bruožais. Yra keletas pagrindinių aspektų, apibūdinančių šią įvairovę. Pirma, čia gyvena apie 340 mln. kalbų vartotojų. Nors anglų kalba yra dominuojanti (nuo šių metų ir oficialioji), šalyje bendraujama daugybe kitų kalbų, įskaitant ispanų, kinų, vietnamiečių, vokiečių ir kt. Jos daugiausia vartojamos imigrantų gyvenamosiose teritorijose. Didelę kalbėtojų grupę sudaro ispanakalbiai imigrantai ir jų palikuonys, o daugelis tradicinių indėnų kalbų yra mažai vartojamos ir nyksta. Visgi JAV pasižymi turtinga indėnų kalbų įvairove. Be to, dėl natūralios kalbų sąveikos formuojasi kalbos dialektai, akcentai arba hibridinės kalbos, tokios kaip *spanglish* – ispanų ir anglų kalbų mišinys, esama kitų lingvistinių valstybei būdingų ypatybių. Kalbinė įvairovė Jungtinėse Valstijose yra svarbus kultūriškai mišrios visuomenės bruožas, susiformavęs per ilgametės valstybės istorijos tarpsnius. Ši įvairovė funkcionuoja tiek viešojoje erdvėje, tiek komunikuojant privačiai. Dėl globalizacijos ir toliau vykstančių migracijos procesų lingvistinė situacija JAV nuolat kinta, ir tai lemia iššūkius kalbų politikos formavimo, švietimo sistemos, viešojo gyvenimo srityse. Nepaisant Jungtinių Valstijų kalbinės įvairovės ir daugiakultūrės visuomenės realybės, kalbinė diskriminacija išlieka opi problema, ypač švietime ir oficialiajame gyvenime. Neanglakalbiai mokiniai dažnai gauna ribotą kalbinę pagalbą, o viešose institucijose negebama užtikrinti pakankamo kalbinio prieinamumo. Traktuojama, kad tai lemia socialinę atskirtį ir nelygiavertes galimybes visiems asmenims dalyvauti pilietiniame gyvenime.

Kadangi Jungtinėse Valstijose šalia viena kitos egzistuoja daug etninių ir kalbinių grupių, JAV kalbų politika yra itin įvairialypė ir sudėtinga. Dėl šalyje vyraujančio plataus lingvistinio spektro išsami jos kalbų politikos apžvalga yra itin komplikauta užduotis. Galiausiai, Jungtinių Amerikos Valstijų kalbų politika nėra centralizuota, nes iki šiol nebuvo priimta nė vieno išsamaus valstybinės kalbos įstatymo. Vis dėlto, remiantis viešuoju JAV diskursu ir kitais prieinamais šaltiniais, galima įžvelgti keletą pagrindinių bruožų ir tendencijų, susijusių su kalbine valstybės situacija. Jungtinių Amerikos Valstijų kalbų politika yra įvairialypė ir fragmentuota. Dėl kalbinio šalies pliuralizmo jos kryptys atskirose valstijose gali būti skirtingos. Įvairiuose regionuose skiriasi požiūris tiek į anglų kalbą, tiek į mažumų kalbas ar dvikalbystę švietime ir kitose srityse. Kalbų vartojimas iki šiol vystėsi natūraliai ir dinamiškai, be centralizuotos priežiūros, ir tai galima traktuoti kaip kalbinės saviraiškos ir laisvės skatinimą. Visgi toks kalbinio liberalumo siekis dažnai yra deklaratyvus, nes dėl anglų kalbos dominavimo ribojamos realios daugiakalbystės galimybės. Nors nėra oficialių kalbos institucijų, tos, kurios šiame lauke funkcionuoja, daugiausia vykdo anglų kalbos plėtros uždavinius. Naują kalbų politikos etapą JAV žymi Trumpo įsakas, įtvirtinantis, kad nuo šiol vienintelė oficialioji kalba šalyje – anglų.

Nors anglų kalba, nepaisant į politikų darbotvarkes nuolat grįžtančių iniciatyvų ir užmojų, iki šiol niekada neturėjo oficialiosios valstybės kalbos statuso, situacija kardinaliai pasikeitė šių metų pradžioje prisiekus naujai išrinktam prezidentui Trumpui. Politikas, garsėjantis kontroversiškais pareiškimais, tiesmukumu, provokuojančia retorika ir neįprastu prezidentavimo stiliumi, po priesaikos praėjus kiek daugiau nei mėnesiui paskelbė, kad nuo šiol anglų kalbai Jungtinėse Valstijose suteikia oficialiosios statusą.

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Paskelbdamas anglų kalbą oficialiąja, Trumpas siekia stiprinti nacionalinę vienybę ir pabrėžti anglų kalbos – pagrindinės viešojo gyvenimo komunikacijos priemonės – svarbą. Atšaukus Clintono įsaką, kuris skatino daugiakalbystę, įvairias kalbų programas ir kalbinę toleranciją, sustiprintos anglų kalbos pozicijos šalies administracijoje. Tai atspindi politinius ir socialinius pokyčius, susijusius su kalbos vaidmeniu visuomenėje. Atsižvelgiant į Trumpo migracijos politiką, ši nutartis gali paveikti imigrantų integraciją, apriboti jų galimybes dalyvauti viešajame gyvenime ir prieigą prie viešųjų paslaugų. Be to, sprendimas gali sukelti kultūrinių ir kalbinių mažumų susipriešinimą, nes mažiau dėmesio bus skiriama kalbų įvairovės ir daugiakalbystės vertybėms, kurios tradiciškai laikomos JAV daugiakultūriškumo dalimi.

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

- Lietuvoje kalba reguliuojama teisiškai – nepriklausomybės pradžioje valstybinės kalbos vartojimas, apsauga, kontrolė buvo įtvirtinti Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymu. JAV iki šiol tokio atitiktens neturėjo, **kaip slinktis link griežtesnės kalbos vartojimo reglamentacijos laikomas 2025 metų kovo pradžioje prezidento Trumpo pasirašytas vykdomasis įsakas, kuriuo vienintele oficialiąja kalba paskelbta anglų**. Visgi pastebėtina, kad šis įsakas daugiau administracinio pobūdžio, koncentruotas, neturi išplėtos struktūros, lokaliai labiau vertinamas kaip politinis sprendimas. Lietuvos įstatymas, priešingai, yra išsamus teisės aktas, pagrįstas Konstitucija, jis ne tik nustato lietuvių kalbos statusą, bet ir apibrėžia kalbos vaidmenį valstybės ir piliečių gyvenime. Lietuvoje kalbų politika – vidaus politikos dalis, veikia centralizuota kalbos priežiūros sistema, tuo tikslu įsteigtos specialios institucijos, atsakingos už joms pavestas valstybinės kalbos rūpybos sritis, regionuose dirba kalbos tvarkytojai. JAV dėl kalbinio heterogeniškumo kalbų politiką formuoja įvairios organizacijos, kalbų politikos sprendimus dažniausiai priima regioninės ar kultūrinės organizacijos, o ne viena centrinė institucija.
- Kalbinė situacija valstybėse taip pat itin skirtinga. **Mažumų kalbų teisės Lietuvoje yra ribotos, kai kuriais atvejais jos leidžiamos žiniasklaidoje, švietime, kultūroje, dvikalbystė vertinama nevienareikšmiškai** (žr. Nacionalinės bibliotekos analitinę apžvalgą ZA-2024-1), nuolat kyla konfliktų, pavyzdžiui, dėl pavardžių dokumentuose rašybos nelietuviškais rašmenimis ar dvikalbių viešųjų užrašų tautinių mažumų gyvenamose teritorijose. **JAV, nepaisant kai kurių pastangų išgryninti vienkaltbystės ideologiją, didelę populiacijos dalį sudaro dvikalbiai ar daugiakalbiai, kalbas vartojantys pagal komunikacinį kontekstą**, vykdomos dvikalbės programos, daug kur valstybinės paslaugos teikiamos ne tik anglų kalba. Kita vertus, Lietuvoje įsikūrusios tik kelios gausesnės kalbinių mažumų grupės, kurių šaknys – artimoje kaimynystėje: Lenkijoje, Baltarusijoje, Rusijoje. O JAV pasižymi etnine įvairove, dėl to kyla daug diskusijų ir politinių sprendimų, nes įvairios kalbos dažnai siejamos su tautinėmis tapatybėmis, kultūriniais skirtumais ir net politiniais interesais.

- Lietuvos ir JAV lingvistinė situacija dėl šalių dydžio, valdymo struktūros, ekonomikos, kultūros, tarptautinio vaidmens ir įtakos yra sunkiai palyginama, vis dėlto šis sugretinimas padeda geriau suprasti, kaip kalba veikia visuomenę, tapatybę, politiką ir integraciją, taip pat – kokių pasekmių turi skirtingi kalbiniai sprendimai. **Kitų šalių patirtis gali veikti kaip praktinis įrankis kalbų politikai tobulinti.** Supervalstybės JAV administracijos sprendimai neišvengiamai daro poveikį Lietuvos geopolitinei situacijai ir saugumui, o šalyje sukurti verslo modeliai dažnai vertinami kaip etaloniniai inovacijų pavyzdžiai. Anglų kalba Lietuvoje jau seniai atlieka mokslo, politikos, verslo, popkultūros ir kitų sričių raiškos funkciją, o pastaraisiais dešimtmečiais JAV įtaka formuojant kalbinius įpročius, pasaulėžiūrą ir vertybes yra svari. Jungtinių Valstijų kalbų politikos apžvalga gali būti naudinga vertinant, kaip politika veikia kalbų įvairovę, mažumų teises, kas padeda kalboms išlikti, o kas paspartina jų nykimą. **Galiausiai, kaip pasaulinės tendencijos veikia kalbinę aplinką ir koks, atsižvelgiant į nacionalines ypatybes, turėtų būti balansas tarp kalbos apsaugos ir įvairovės skatinimo.**